

REFORMACIJA

1550–1600

Adam Bohorič (1520–1598)

Adam Bohorič je bil prvi slovenski protestantski šolnik in slovničar. Vodil je šolo v Krškem, bil ravnatelj stanovske šole v Ljubljani in zanjo napisal prvi šolski red, v katerem slovenskemu jeziku priznava položaj občevalnega in poučevalnega jezika. Gotovo najpomembnejša pa je njegova prva slovnica slovenskega jezika, ki ji je dal prikupen naslov Zimske urice. V njej je opisal slovensko pisavo, ki jo je sestavil skupaj s Trubarjem, Dalmatinom in Kreljem in je dobila ime bohoričica. V uporabi je bila do sredine 19. stoletja, ko jo je zamenjala gajica.

Jurij Dalmatin (ok. 1547–1589)

Jurij Dalmatin, slovenski protestantski teolog, pisec. Prve Dalmatinove pesniške in prevajalske objave zasledimo v Trubarjevih delih. Še posebej pomembno pa je leto 1578, saj je dokončal prevod Biblije. Dalmatin je prvi v slovenščino prevedel celotno Sveto pismo. S prevodom celotnega Svetega pisma je vplival na razvoj slovenskega knjižnega jezika. Za Slovence je bilo to pomembno jezikovno ter kulturno dejanje, saj so se z njo uvrstili med kulturno razvite evropske narode.

Antun Vramec (1538–1587)

Antun je bil duhovnik in pisatelj, ki je napisal prvo zgodovinsko knjigo v slovenskem jeziku. Ker je bila to druga knjiga, napisana v kajkavskem narečju, je bil tudi ustanovitelj kajkavske literature. Teologijo je študiral na Dunaju in v Rimu. Od 1578 do 1580 je bil župnik v Brežicah, od 1580 do 1582 pa nadvojvoda v Dubicah.

BAROK

1630–1750

Janez Vajkad Valvasor (1641–1693)

Valvasor je bil vsestransko izobražena osebnost (t. i. polihistor). Njegovo delo ni bilo omejeno samo na eno področje ali znanost, ampak je obsegalo več raznovrstnih področij. Čeprav je bil po poklicu vojak, je večino svojega življenja posvetil znanosti, zbirateljstvu in preučevanju Kranjske, osrednjega dela današnje Slovenije. Zbiral je instrumente, star denar in druge razne zanimivosti. V svojih delih si je prizadeval pisati objektivno, vendar ga je vera v hudiča in čarovnice močno zaznamovala. Slava vojvodine Kranjske predstavlja vrh njegovega ustvarjanja. Izšla je v Nürnbergu leta 1689. Napisana je bila v nemškem jeziku, da bi bila razumljiva čim širši množici. Valvasor je zaradi svojega prispevka k slovenski znanosti in kulturi ena ključnih osebnosti slovenske zgodovine. Upodobljen je bil tudi na bankovcu za 20 SIT.

ODLOMEK IZ DELA SLAVA VOJVODINE KRANJSKE, KI GOVORI O POSAVJU:

»Tako je mesto na prijetnem kraju in zlasti zaradi omenjene reke ogleda vredno, ker plovejo tod ladje vedno gor in dol in tu tudi pristajajo. Na gričku pred mestom so tla posuta s samimi vinogradi. Brž ko prideš iz mesta, pa se griči izgube ter se razprostira lepo, ravno in široko polje, splošno Krško polje imenovano. Za obdelavo je preimenitno. Da je tu nekoč bilo prav veliko mesto, jasno razbereš iz mnogih starin, ki jih eno miljo daleč najdeš v zemlji, tako star rimski in povečini poganski denar, ki sem ga sam nekaj tisoč kosov dobil, prav tako velike kamne z napisi, zajetne kamnitne stebre, popisane s spominskimi napisi, in kar je še drugih takih ostankov starega veka.«

RAZSVETLJENSTVO

1750–1819

ANDREJ UREK (1794–1855)

Urek Andrej je bil pesnik in duhovnik. Bil je prijatelj škofa Slomška, širitelj njegovih idej in njegov sodelavec zlasti pri šolskem prosvetnem delu. Leta 1848 je bil na volilni listi predlagan kot kandidat za državni zbor. Urekove pesmi kažejo spretnega pevca-pesnika. Nekaj njegovih pesmi je objavil M. Ahacel v zbirki Pesme po Koroškem. Posmrtno je bila objavljena pesem Nevarna pot (Drobtinice 1858).

